

Läsning av dags- och nättidning/blogg

Stig Elofsson

Abstrakt

Rapportens syfte är att undersöka hur vanligt det är att barn och ungdomar läser dags- respektive nättidningar samt att studera hur detta varierar beroende på kön, ålder samt socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund. Underlaget för analyserna är en fråga kring vad barnen/ungdomarna läser, där dagstidning respektive nättidning ingår som två alternativ. Frågan ingår i en skriftlig enkät som eleverna besvarat i skolan under lektionstid.

Materialet till rapporten har hämtats från undersökningar som genomförts i samarbete mellan projektet *Ung livsstil* och berörda kommuner. Samtliga undersökningar innefattar ett slumpmässigt urval av kommunens alla barn/ungdomar som går i friskolor eller kommunala skolor. Svarefrekvensen överstiger i samtliga undersökningar 70 procent och ligger sammantaget på något över 80 procent. Undersökningsgruppen innefattar sammanlagt 48 287 elever som besvarat dessa enkäter i 15 kommuner under perioden 2009-2018.

Resultaten visar att det är klart vanligare – utom i mellanstadiet och bland högstadiepojkar – att ungdomarna läser nättidning än dagstidning. I mellanstadiet och bland högstadiepojkar är skillnaden liten mer här är det generellt få som läser någon tidning överhuvudtaget. Det är lika vanligt att pojkar och flickor läser dagstidning, däremot klart vanligare att flickor läser nättidning eller någon tidning. Andelen som läser tidning ökar med åldern. Sett över tid har andelen som läser dagstidning minskat medan det finns indikationer på fler läser nättidning. Denna ökning kompenserar dock inte nedgången när det gäller dagstidning, sammantaget blir det färre som läser någon tidning.

I mellanstadiet påverkar barnens sociala bakgrund mycket lite tidningsläsandet, däremot är denna en klar inverkan på de båda högre stadierna. Ungdomar som har mindre, sämre relation till föräldrar läser mindre ofta en tidning liksom ungdomar med lägre socioekonomisk bakgrund. Sambanden med svensk/utländsk bakgrund varierar däremot med åldern. I mellanstadiet är det vanligare att de som har utländsk bakgrund läser tidning, i högstadiet är skillnaden mellan dessa och de som har svensk bakgrund lite. När vi kommer till gymnasiet är det däremot mindre vanligt att de som har utländsk bakgrund läser tidning,

Förord

Ung livsstil är ett forsknings- och utvärderingsprojekt som studerar ungas levnadsvanor och livsvillkor inom en rad områden samt preferenser inom fritid och kultur. Projektet är ett samarbete mellan ett femtontal kommuner¹ i Sverige och institutionen för socialt arbete (Stig Elofsson) vid Stockholms universitet. Forskningsprojektet startade 1984 vid sociologiska institutionen på Stockholms universitet för att undersöka barns/ungdomars fritidsvanor och preferenser inom fritid. Sedan studien 2004/2005 i Stockholm har perspektivet vidgats och strävat efter att mer utförligt kunna beskriva och analysera barns/ungdomars livsvillkor. I första hand står dock fortfarande deras situation och preferenser på fritidsområdet i centrum för våra studier. Sedan år 2000 genomförs studier inom Ung livsstil också i grund- och gymnasiesärskolan.

Ett stort tack går till alla de barn/ungdomar som besvarat enkäterna och gett en beskrivning av era livsvillkor och önskningar. Detta ger ett viktigt underlag för att politiker skall kunna utforma en politik för barn- och ungdomar. Ett stort tack också till de personer i medverkande kommuner som genomfört fältarbetet samt kodning av enkäterna! Utan er hade inte studierna gått att genomföra i den nuvarande omfattningen.

Olika rapporter inom ung livsstil finns att ladda ned gratis på

www.unglivstil.org

Ung livsstil finns även på Facebook! Följ forskningsprojektet för att se de senaste resultaten www.facebook.com/unglivssil

Stockholm i mars 2019

Stig Elofsson

Fil. Dr i statistik och docent i socialt arbete

E-post stigelofsson@bredband.net

C författaren

¹ Se bilaga för en förteckning över de kommuner som ingår i Ung livsstil.

Innehållsförteckning

Innehåll

Läsning av dags- och nättidning/blogg.....	1
Abstrakt	2
Förord.....	3
Innehållsförteckning.....	4
Inledning.....	1
Syfte och problemställning.....	1
Tidigare forskning.....	2
Material och metod.....	3
Genomförande.....	3
Undersökningsgrupp	3
Mått	4
Familjesituation.....	5
Socioekonomisk bakgrund	5
Mått på svensk och utländsk bakgrund.....	6
Statistisk metod	7
Hur många läser dags- och nättidningar?	8
Dags- eller nättidning	9
Hur varierar tidningsläsandet med barnens/ungdomarnas sociala bakgrund?.....	12
Familjens betydelse.....	12
Hur inverkar socioekonomisk bakgrund?.....	14
Vad betyder svensk/utländsk bakgrund?.....	15
Vad påverkar främst om barn/ungdomar läser tidningar?	17
Sammanfattning.....	23
Referenser	25
Bilaga. Kommuner som genomfört studier i Ung livsstil.....	26
Kommuner som genomfört studier i Ung livsstil inom särskolan.....	26

Inledning

Ofta påpekas att allt fler slutar att läsa dagstidningar och att denna förändring är störst bland de unga. Det är också fler bland yngre som inte längre prenumererar på en morgontidning, något som säkert påverkar barnens läsning av morgontidningar. I rapporten *Medieutvecklingen 2018. Mediekonsumtion*² skriver man följande.

En slutsats i rapporten är att klyftan mellan den yngsta och den äldsta generationens mediekonsumtion blir allt tydligare. De yngre har i allt större utsträckning övergivit de traditionella medierna, papperstidningen, radion och den tablåsända tv:n. Samtidigt börjar de äldres mediekonsumtion likna de yngres i stället för tvärtom, de äldre blir allt mer digitala i sitt konsumtionsmönster. Men de har även behållit en stor del av sitt mediebetende som grundlades innan mediernas digitalisering påbörjades.

I avsnittet kring konsumtion av dagstidningar står³

Ett annat traditionellt medieinslag som tappar allt fler användare under senare år är dagstidningarna. Sverige har av tradition haft ett högt tidningsläsande men nu sjunker det för varje år. Digitaliseringen har ännu inte lyckats kompensera för det. Läsandet online ökar men inte till samma nivåer som tidningsläsandet var tidigare. Det är fortfarande många fler som läser tidningen på papper. Av dem som läser en dagstidning läser 40 procent den i tryckt format jämfört med 27 procent som läser den online eller via en app. Även andelen som prenumererar på en tidning sjunker för varje år. Andelen av befolkningen i åldern 9 till 79 år som har tillgång till en prenumererad dagstidning har minskat från 64 procent 2010 till 49 procent 2017.

Syfte och problemställning

Syftet med den här rapporten är att undersöka hur vanligt det är att barn/ungdomar i ålder 10-18 år läser dags- respektive nättidningar och att få en bild av hur detta varierar beroende på deras sociala bakgrund. Utgångsmaterialet utgång från de svar elever lämnat på frågan Om du läser, vad läser du på din fritid? (Räkna även om du lyssnar på ljudböcker). Bland de olika alternativ som räknas upp ingår dels ”Dagstidningar”, dels ”Nättidningar/Bloggar”. I det senare fallet finns också alternativet i vissa studier formulerat som ”På internet(t.ex. nättidningar, bloggar, nätforum)”⁴. Syftet kan beskrivas i följande problemställningar:

1. Undersöka hur vanligt det är att pojkar respektive flickor i olika åldersgrupper läser dagstidning respektive nättidning. Till denna problemställning hör även att undersöka hur många som inte läser någotdera eller både och.
2. Undersöka hur tidningsläsande kopplas till barnens/ungdomarnas sociala bakgrund i övrigt. Där den sociala bakgrunden innefattar familjesituation – familjekonstellation och relation till föräldrar – socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund samt boende-kommun.
3. Undersöka vilka av de olika bakgrundsfaktorerna som främst påverkar tidningsläsandet.
4. Undersöka om det skett någon förändring under den tidsperiod – 2012-2018 – som kan studeras.

² Myndigheten för press, radio och tv. (2018). *Medieutvecklingen. Mediekonsumtion*. Sid 3.

³ Myndigheten för press, radio och tv. (2018). *Medieutvecklingen. Mediekonsumtion*. Sid 24.

⁴ Detta gäller undersökningarna i Jönköping, 2015, Malmö, 2016, Haninge 2015/16, Huddinge 2015 och Stockholms gymnasium 2013, Jönköping 2018 och Vallentuna 2015.

Tidigare forskning

Myndigheten för press, radio och tv ger årligen ut en rapport som beskriver medieanvändningen i Sverige⁵. Uppgifter för denna hämtas från olika håll. I Nordicom-Sveriges årliga räckviddsundersökning *Mediebarometern* intervjuas ett slumpmässigt urval av befolkningen från 9 till 79 år per telefon. *Sverige och internet* är en individundersökning om internetanvändning som också genomförs årligen av Internetstiftelsen i Sverige, ITS. Totalt intervjuas 3000 personer från 12 år och uppåt också på telefon. TNS Sifo levererar från och med 2013 de officiella nationella lyssnartalen för Radio, på uppdrag av Sveriges Radio, MTG Radio och SBS Discovery Radio. IRM (Institutet för reklam och mediestatistik) gör undersökningar om hushållens medieutgifter via en Webbenkät som skickas ut till ett slumpmässigt urval av 15 till 79-åringar. Statens medieråd har gjort undersökningen *Småungar & medier 2017*. I den har föräldrar till barn mellan 0 och 8 år tillfrågats om barnens medieanvändning i en enkät som sändes ut till 2000 föräldrar. I SVT:s Public service redovisning finns uppgifter om deras verksamhet bland annat hur många som tittar på ST Play.

Som synes görs en lång rad undersökningar för att studera medievanor men den som i det här sammanhanget är av störst intresse är *Unga och medier* som genomförs av Statistiska centralbyrån på uppdrag av Statens medieråd. Första gången den genomfördes var 2005, sedan dess har den genomförts 2006, 2008, 2010, 2012/13 och 2015. De tidigare undersökningarna, fram till 2008, skiljde sig dock så mycket från uppläggningsen av de senare undersökningarna att möjligheter till jämförelser är mycket begränsade. Resultat från den senaste undersökningen med vissa jämförelser med tidigare undersökningar presenteras i rapporten *Unga & medier 2017*⁶. Ett stort problem med dessa undersökningar är dock den låga svarsfrekvensen. I den senaste undersökningen uppgick den till endast 38.5 % för barn 9-12 år och 38.7 % för 13-18 år. Svarsfrekvens är också låg i tidigare undersökningar, till exempel låg den på samma låga nivå i undersökningen från 2012/13. Detta gör givetvis att resultaten som presenteras – och ofta tas upp offentligt – är mycket osäkra.

I rapporten *Unga och medier* från 2017 presenteras uppgifter kring hur barnen/ungdomarna tar del av nyheter och i vilka medier de brukar ta del av nyheter⁷. Man noterar att andelen som tar del av nyheter ökar med stigande ålder och att det är något vanligare att tjejer gör detta än killar i de båda åldersintervallen 9-12 år och 13-16 år medan det motsatta gäller i åldersgruppen 17-18 år. I åldern 9-12 år är tv det vanligaste nyhetsmediet medan det vanligaste bland äldre barn är mobilen. I samtliga åldersgrupper är andelen som läser dagstidning låg. En större andel av pojkarna än tjejerna i samtliga åldrar tittar dagligen på tv-nyheter och i tonåren tar en större andel av pojkarna också del av nyheter i datorn/surfplattan dagligen.

⁵ Den senaste är **Myndigheten för press, radio och tv. (2018). Medieutvecklingen. Mediekonsumtion.**

⁶ **Statens medieråd. (2017). Unga & medier 2017.**

⁷ **Statens medieråd. (2017). Unga & medier 2017. Sid 38-40.**

Material och metod

Genomförande

Studierna har genomförts av fritids- och kulturförvaltningar (eller motsvarande) i samarbete med projektet *Ung livsstil* i form av enkäter som elever i mellan- och högstadiet samt gymnasiet fyllt i under lektionstid i skolan. Vid genomförandet har vi eller personal från fritids- och kulturförvaltningarna (eller motsvarande) varit närvarande för att kunna besvara eventuella frågor. Urvalet av orter kan närmast ses som ett tillgänglighetsurval då det omfattar kommuner som valt att vara med i undersökningarna. Samtliga undersökningar har som gemensamt syfte att studera elevernas levnadsförhållande – social bakgrund, skol- och fritidssituation samt hälsa och livskvalitet. När det gäller fritidssidan studeras utövande och prioriteringar av olika fritidsaktiviteter⁸ med tyngdpunkt på aktiviteter som får offentligt stöd. I samtliga enkäter ingår vid sidan av detta frågor som gäller elevernas sociodemografiska och sociala bakgrund, deras skolsituation samt i de studier som analyseras här frågor kring läsning av böcker, tidningar.

Undersökningsgrupp

Målet med undersökningarna har varit att kunna studera barns och ungdomars levnadsvillkor i de olika kommunerna. Urvalet av undersökningsgrupp är i samtliga kommuner slumpmässigt och utgår från uppgifter om samtliga elever - i såväl kommunala skolor som friskolor⁹. Detta innebär att materialet ger en representativ bild av situationen för samtliga elever – dock ej de som går i grund- eller gymnasiesärskolan¹⁰ - i kommunen.

I tabell 1 presenteras antal svarande uppdelat efter skolstadium, kommun och undersökningsår. Sammantaget innefattar materialet 48 287 elever på de tre skolstadierna.

⁸ Med fritid menas här allt som ligger utanför skolan. I första hand studera ungdomarnas situation och preferenser på fritidsområdet (även kultur såsom bibliotek och läsvanor) men i studierna studeras även andra faktorer som beskriver barns/ungdomars levnadsvillkor, t ex hälsa, matvanor, fysiska aktivitet, kroppsuppfattning, livskvalitet.

⁹ I några mindre kommuner har totalundersökningar genomförts. I Stockholm har urvalet gjorts på något annat sätt, men ger fortfarande en representativ bild av samtliga stockholms elever. De intresserade kan läsa om detta i **Blomdahl & Elofsson (2017) Jämställd och jämlik!**

¹⁰ I projektet *Ung livsstil* har även ett flertal studier gjorts bland förskoleelever. Resultat från dessa har presenterats i rapporterna Trygghed S, Elofsson S. **Skolerfarenheter och självskattad hälsa bland elever i sarskolan**, Elofsson s, Blomdahl U. **Hälsa och livskvalitet hos ungdomar i sarskolan**.

Tabell 1. Undersökningsgrupp. Antal barn/ungdomar i olika kommuner efter stadium och kön.

Kommun, undersökningsår	Mellanstadiet	Högstadiet	Gymnasiet
Falkenberg 2016			445
Farsta, 2013	532	421	
Helsingborg, 2012	797	732	821
Helsingborg 2015	1491	952	798
Helsingborg 2018	1257	1450	879
Jönköping 2012	713	1 117	909
Jönköping 2015	856	1 210	1128
Jönköping 2018	846	1219	1150
Haninge 2012	647	515	444
Haninge 2016/17		707	641
Huddinge 2009	913	778	769
Huddinge 2015	858	1 517	1263
Linköping 2013		1 141	1419
Malmö 2015		2 189	
Nacka, 2015		1038	
Stockholm 2014	1897	2088	1464
Täby 2013	678	647	1091
Täby 2018	736	774	
Vallentuna 2015		507	200
Sävsjö 2013/14	131	107	
Sävsjö 2018	137	131	
Kalmar, 2013		999	
Lidingö, 2011		549	553
Lidingö, 2015		598	438
Summa	12489	21386	14412

Sammanlagt har 48 287 elever besvarat enkäterna. Svarsfrekvensen överstiger i samtliga fall 70 % och ligger i det samlade materialet kring 80 %. I de flesta fall är svarsfrekvensen högst i mellanstadiet och lägst i gymnasiet. Bortfallet innefattar elever som inte var närvarande vid den lektion då undersökningen genomfördes¹¹.

Mått

Frågan kring hur många som läser dagstidningar respektive nättidningar/bloggar lyder i enkäten; *Om du läser, vad läser du på din fritid? (Räkna även om du lyssnar på ljudböcker)*. Bland de olika alternativ som räknas upp ingår dels ”Dagstidningar”, dels ”Nättidningar/Bloggar”. I det senare fallet finns också alternativet i vissa studier formulerat som ”På internet(t.ex. nättidningar, bloggar, nätforum)”¹².

¹¹ I några enstaka fall handlar det dock om elever som vi vid kontroll av enkäten funnit att de inte besvarat denna seriös, men det gäller här endast enstaka fall.

¹² Detta gäller undersökningarna i Jönköping, 2015, Malmö, 2016, Haninge 2015/16, Huddinge 2015 och Stockholms gymnasium 2013.

Familjesituation

Uppgifter om elevernas familjesituation har hämtats från frågan *Vilka vuxna bor du med hemma?* med svarsalternativen: mamma och pappa, ibland mamma och ibland pappa, bara mamma, bara pappa, mamma och en vuxen till, pappa och en vuxen till, någon annan vuxen samt på gymnasiet bor ensam. Relationen till föräldrar studeras genom frågan *Vilka personer har du förtroende för/litar du på?* där *egen förälder/föräldrar* utgör ett av flera alternativ¹³. Då en majoritet av barnen/ ungdomarna markerat föräldrar tolkas avsaknad av en sådan markering att relationen till föräldrarna är mer problematisk. Det är rimligt i detta fall utgå från att föräldrarna har svårare att påverka vad barnen gör.

Socioekonomisk bakgrund

Socioekonomisk bakgrund kan mätas på flera sätt, t.ex. socialgrupp, socioekonomisk grupp, utbildning, inkomst och tillgång till kontantmarginal¹⁴. När barn och ungdomar själva ska svara på vilket yrke (grunden för socialgrupp och SCB:s socioekonomiska grupper) eller vilken utbildning föräldrarna har blir de interna bortfallen, enligt våra tidigare studier, stora eller mycket stora. Barn och ungdomar kan generellt inte heller svara tillförlitligt på vilken inkomst föräldrarna har eller om familjen har tillgång till en kontantmarginal.

Ung livsstil har sedan 1984 valt att mäta socioekonomisk bakgrund med hjälp av ett antal frågor kring boendeform och tillgång till fritidskapitalvaror. Utifrån tillgången till dessa materiella resurser har vi bildat fem grupper. Det interna bortfallet blir i detta fall mycket litet¹⁵. De fem grupperna är:

Grupp 1: Bor i villa/radhus och har tillgång till bil+ båt+ sommarstuga/fritidshus/hus utomlands

Grupp 2: Bor i villa/radhus/insatslägenhet/bostadsrättslägenhet och har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga/fritidshus/hus utomlands

Grupp 3: Övriga t ex bor i hyreslägenhet och har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga/fritidshus/hus utomlands

Grupp 4: Bor i hyreslägenhet och har tillgång till antingen bil, båt eller sommarstuga/fritidshus/hus utomlands

Grupp 5: Bor i hyreslägenhet. Har **inte** tillgång till sommarstuga/fritidshus/hus utomlands, bil eller båt

De fem grupperna benämns i rapporten **socioekonomiska grupper**. Vi väljer också av läsbarhetsskäl att i fallande ordning kalla de fem grupperna: **stora resurser** (socioekonomisk grupp 1), **ganska stora resurser** (socioekonomisk grupp 2), **medelstora resurser** (socioekonomisk grupp 3), **ganska små resurser** (socioekonomisk grupp 4) och **små resurser** (socioekonomisk grupp 5).

Detta mått har använts i flera andra svenska studier (Nilsson, 1998, Blomdahl/Elofsson, 2006, Larsson, 2008). Även i internationella studier används likartade indikatorer på socioekonomisk bakgrund. I WHO:s hälsoenkät definieras de ungas socioekonomiska status utifrån svar på frågor om familjens ekonomi, bilinnehav, semestervanor, datorägande och om de unga har eget

¹³ I vissa undersökningar ingår mamma respektive pappa som två separata alternativ.

¹⁴ Socialgrupp har använts av låginkomstutredningen. Se t.ex. Agneta Lundahl, **Fritid och rekreation**. Socioekonomiska grupper, utbildning och tillgång till kontantmarginal används av SCB. Se t.ex. SCB, **Fritid 1976-2002**.

¹⁵ I mellanstadiet är det interna bortfallet 1,9%, i högstadiet 0,6% och i gymnasiet 0,9%. Det är alltså få ungdomar som inte svarat på frågorna om boendeform och tillgång till de materiella fritidsresurserna.

rum¹⁶. Under senare år har det utvecklats en skala FAS (Family Affluence Scale) som använts i en rad internationella studier och speciellt inom Health Behavior in School-Aged Children (HBSC). Denna skala har många likheter med det mått på socioekonomisk bakgrund som använts i studierna inom Ung livsstil.

Alla dessa mått kan kopplas till Webers definition av social klass, vilket i sin tur kopplas till begreppet livschanser¹⁷. Med ett likartat mått finner sociologen Mikael Tåhlin en tydlig koppling mellan ekonomiska resurser och flertalet fritids- och kulturaktiviteter även efter kontroll för ålder och socialgrupp¹⁸. Tåhlin har också i senare rapporter visat att individens ekonomiska resurser har en direkt inverkan på individens fritids- och hälsosituation¹⁹. Antagandet är i enlighet med Tåhlins hypotes att familjernas kontrollvidd - mängden av möjliga handlingar - ökar kontinuerligt från ekonomisk grupp 5 till ekonomisk grupp 1²⁰.

Mått på svensk och utländsk bakgrund

Som grund för beskrivningen av svensk respektive utländsk bakgrund används uppgifter huruvida ungdomarna själva och deras föräldrar är födda i Sverige eller ej²¹. Frågorna har följande formulering:

Är du, din pappa, din mamma född i Sverige? (Nej/Ja)

Utifrån antagandet att graden av utländsk bakgrund har betydelse för deras deltagande i förening och andra organiserade fritidsaktiviteter i Sverige har vi konstruerat följande fyra grupper:

Grupp 1. Denna grupp innefattar barn och ungdomar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige. Denna grupp benämns i texten som ungdomar med **svensk bakgrund**.

Grupp 2. Denna kategori består av följande tre grupper:

- * Föräldrarna födda i Sverige. Barnet fött utomlands
- * En av föräldrarna född i Sverige. Barnet fött i Sverige
- * En av föräldrarna född i Sverige. Barnet fött utomlands

Denna grupp benämns i texten som ungdomar med **ganska stark svensk bakgrund**.

Grupp 3. Båda föräldrarna är födda utomlands. Barnet är fött i Sverige. Denna grupp benämns **andra generationens invandrare**.

Grupp 4. Båda föräldrarna är födda utomlands. Barnet är fött utomlands. Denna grupp benämns **första generationens invandrare**.

¹⁶ Currie C, Molcho M, Boyee W, Holstein B, Torsheim T, Richter M. **Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale**, 2008, Social Science & Medicine 66 (2008).

¹⁷ Weber, M, **Ekonomi och samhälle**.

¹⁸ Tåhlin, M, **Fritiden i välfärden. Svenska folkets fritids- och kulturvanor**.

¹⁹ Tåhlin, M, **Arbetets värde och kostnader**.

²⁰ Tåhlin, M, **Arbetets värde och kostnader**, sid. 47.

²¹ En utförligare beskrivning finns i Blomdahl/Elofsson, **Hur många idrottar/motionerar för lite och vilka är dom?**, sid. 33-34. I den skriften används också begreppen första och andra generationens invandrare.

Statistisk metod

Först presenteras uppgifter om många som angett att de läst dagstidningar respektive nättidningar uppdelat efter kön och ålder eftersom det bedöms att det finns betydande skillnader med avseende på dessa faktorer²². Skillnader mellan kön – separat efter stadium – testas med Fisher's exakta test. För att få en mer överblickbar bild studeras medianvärdet för kommunerna inom var och en av dessa grupper, vilket bedöms ge en mer generell bild av hur det ser ut.

Vid den fördjupade analysen av sambanden med barnens/ungdomarnas sociala bakgrund – familjesituation, familjens socioekonomiska bakgrund samt invandrarbakgrund – används binär logistisk regressionsanalys²³. Genom denna analys får vi en bild av hur de olika bakgrundsvariablerna, var för sig, påverkar tidningsläsandet. Analyserna genomförs separat efter kön och skolstadium vilket innebär att olikheter i de olika bakgrundsvariablernas påverkan kan studeras efter kön och ålder.

Bearbetningen av data har gjorts i SPSS, version 21.

²² Se tidigare forskning.

²³ Binär, logistisk regressionsanalys är en parallell till linjär regressionsanalys som används i de fall utfallsvariabeln endast har två möjliga utfall.

Hur många läser dags- och nättidningar?

Jag börjar med att redovisa hur många av de svarande som angett att de läst dags- respektive nättidningar uppdelat efter kön och ålder.

Tabell 2. Andel (%) av samtliga som läser dags- respektive nättidning i olika kommuner efter stadium och kön. (#)

Kommun	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	P	F	P	F	P	F
<i>Dagstidning</i>						
Haninge 2012	11	13	20	23	11	15
Haninge, 2015			7	7	13	17
Huddinge, 2009	16	17	24	25	38	43
Huddinge, 2014-15	3	13	14	15	17	23*
Jönköping, 2015	8	9	11	11	16	21*
Jönköping, 2018	5	3	5	5	14	11
Kalmar, 2013			12	14		
Lidingö, 2011			32	29	61	61
Lidingö, 2015			15	16	26	26
Malmö, 2016			20	16***		
Stockholm, 2013					30	31
Sävsjö, 2013			26	14		
Sävsjö, 2018			10	7		
Täby, 2013	8	9	18	24+	30	36*
Täby, 2018	6	6	13	7**		
Vallentuna, 2015			7	8	12	6
Median	8	9	14	14	17	23
Min	3	3	5	5	11	6
Max	16	17	32	29	61	61
<i>Nättidning</i>						
Haninge 2012	6	22*	9	37***	4	16***
Haninge, 2015			20	35***	25	38***
Huddinge, 2009	8	28**	9	40***	22	42***
Huddinge, 2014/15	18	33***	23	41***	30	45***
Jönköping, 2015	15	24**	28	40***	35	48***
Jönköping, 2018	15	24**	16	29***	31	42***
Kalmar, 2013			8	24***		
Lidingö, 2011			14	50***	36	66***
Lidingö, 2015			4	30***	14	39***
Stockholm, 2013					14	32***
Sävsjö, 2013			10	29**		
Sävsjö, 2018			3	22**		
Täby, 2013	3	19***	10	37***	17	40***
Täby, 2018	3	11***	5	18***		
Vallentuna, 2015			14	38***	24	16
Median	8	24	10	36	24	40
Min	3	11	3	18	4	16
Max	18	33	28	50	36	66

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Avvikande värde markeras med gult (låga värden) respektive blått (höga värden).

Om vi börjar med läsning av dagstidning kan vi notera att genomsnittet (medianerna) pekar mot att andelen som anger att de gör detta stiger – både bland pojkar och flickor – med ökad ålder. I mellanstadiet handlar det om mindre än tio procent, i högstadiet knappt 15 procent för att i gymnasiet hamna på runt 20 procent. I gymnasiet är det klart vanligare att flickor läser dagstidning – i de övriga stadierna är könsskillnaderna begränsade. Det finns dock betydande variationer. Främst kan vi notera att andelen mellanstadieelever liksom gymnasieelever som uppger att de läser dagstidning är markant högre i undersökningen i Huddinge från 2009. Andelen högstadie- och gymnasieelever som anger att de läser dagstidning är också mycket hög i studien i Lidingö från 2011. I bägge fallen gäller dock att andelen som läst dagstidning är klart lägre i de senare undersökningarna i kommunen.

Om vi jämför utvecklingen över tid i de kommuner där upprepade undersökningar genomförts – Haninge, Huddinge, Jönköping, Lidingö, Sävsjö och Täby – visar resultaten att andelen som läser dagstidning minskat – många gånger mycket kraftigt. Detta stämmer väl med vad som redovisats i andra sammanhang, nämligen att läsningen av dagstidning minskar över tid²⁴. I de flesta fall handlar det om en kraftig nedgång trots att det handlar om en tidsperiod om maximalt fem år.

Hur ser det då ut när det gäller läsning av nättidning? Om vi ser till hur många som läser en sådan finns en mycket tydlig könsskillnad. Det är klart vanligare att flickor gör det än att pojkar gör det. Könsskillnaderna är signifikanta i samtliga fall utom ett vilket pekar mot att könsskillnaden är generell. Ser vi till ålder ökar läsandet både bland pojkar och flickor med ålder, mest bland flickor. Bland pojkar är skillnaden liten mellan mellan- och högstadiet – cirka 20 % läser – men ökar sedan till gymnasiet – cirka 25 %. Bland flickor sker den största förändringen från mellan- till högstadiet – från en fjärdedel till över en tredjedel – men stiger även något till gymnasiet – 40 %. Relativt sett blir könsskillnaden störst i högstadiet och minst i gymnasiet.

När det gäller förändringar över tid är bilden inte alls entydig, i vissa fall har det skett en ökning, i andra fall en minskning. Ser man övergripande till samtliga förändringar dominerar nedgången något. Det finns inte heller indikationer på de högsta värdena oftare skulle förekomma i senare studier, snarare tvärtom. Resultaten tyder därför knappast på att det skulle ha skett någon uppgång under den period som vi kan studera, kanske snarare om motsatsen. Detta bör ställas mot att man i flera studier funnit en ökad användning av internet bland ungdomar²⁵.

Dags- eller nättidning

En intressant fråga är i vilken utsträckning barnen/ungdomarna läser antingen dags- eller nättidning. Eller är det så att många läser både och? Genom att kombinera dessa båda läsformer får vi också en bild av hur många det är som inte alls läser någon tidning.

²⁴ Myndigheten för press, radio och tv. (2018). *Medieutvecklingen. Mediekonsumtion*. Sid 24.

²⁵ Myndigheten för press, radio och tv. (2018). *Medieutvecklingen. Mediekonsumtion*.

Tabell 3. Andel (%) av samtliga som läser dags- och/eller nättidning samt andel (5) som inte läser någon tidning i olika kommuner efter stadium och kön. (#)

Kommun	Pojkar				Flickor			
	Inget	Endast dag	Endast nät	Både och	Inget	Endast dag	Endast nät	Både och
<i>Mellanstadiet</i>								
Haninge 2012	88	8	3	3	72	6	15	7
Huddinge, 2009	80	11	4	4	64	7	19	10
Huddinge, 2014/15	77	7	12	6	61	6	26	7
Jönköping, 2015	81	4	12	3	72	4	20	5
Jönköping, 2018	82	2	12	3	75	1	23	2
Täby, 2013	90	7	2	1	77	4	13	5
Täby, 2018	93	4	1	2	84	5	10	1
<i>Median</i>	82	7	4	3	72	5	19	5
<i>Min</i>	77	2	1	1	61	1	10	1
<i>Max</i>	93	11	12	6	84	7	26	10
<i>Högstadiet</i>								
Haninge 2012	76	15	5	4	54	9	23	14
Haninge, 2015	77	4	17	3	63	2	30	5
Huddinge, 2009	80	11	4	4	64	7	19	10
Huddinge, 2014/15	72	5	14	9	55	4	30	11
Jönköping, 2015	67	5	22	6	67	5	22	6
Jönköping, 2018	82	2	13	3	70	1	25	4
Kalmar, 2013	85	7	4	4	69	7	17	7
Lidingö, 2011	64	23	4	9	41	9	30	19
Lidingö, 2015	85	12	1	3	63	8	22	8
Malmö, 2016	65	7	19	9	55	6	32	7
Sävsjö, 2013	69	21	5	5	59	12	27	2
Sävsjö, 2018	89	8	1	1	74	3	19	3
Täby, 2013	80	11	3	7	54	9	23	15
Täby, 2018	85	11	2	3	78	5	15	3
Vallentuna, 2015	83	3	10	4	61	1	31	7
<i>Median</i>	80	8	5	4	63	6	23	7
<i>Min</i>	64	2	1	1	41	1	15	2
<i>Max</i>	89	23	22	9	78	12	32	19
<i>Gymnasiet</i>								
Haninge 2012	88	8	1	4	77	7	8	9
Haninge, 2015	70	5	17	8	57	5	26	12
Huddinge, 2009	57	22	6	16	41	17	16	25
Huddinge, 2014/15	64	6	19	11	48	8	29	16
Jönköping, 2015	61	5	3	11	47	5	32	16
Jönköping, 2018	64	5	22	9	55	2	34	8
Lidingö, 2011	31	32	7	29	20	15	19	47
Lidingö, 2015	69	17	4	9	52	10	23	16
Stockholm, 2013	66	20	4	10	55	13	13	18
Täby, 2013	66	17	4	13	46	15	18	21
Vallentuna, 2015	71	5	18	7	81	3	13	3
<i>Median</i>	66	8	6	10	52	8	19	16
<i>Min</i>	31	5	1	4	20	2	8	3
<i>Max</i>	88	32	22	29	81	17	34	47

Avvikande värde markeras med gult (låga värden) respektive blått (höga värden).

I mellanstadiet är det ungefär 80 % bland pojkarna och 70 % bland flickorna som inte läser varken dags- eller nättidning. Skillnaden mellan de olika undersökningarna framstår som ganska små, möjligen skall vi uppmärksamma att det är ovanligt många bland flickor som inte läst någon tidning i den senaste studien i Täby. På detta stadium tycks alltså andelen som inte läst någon tidning inte ha förändrats speciellt mycket under den tidsperiod som vi kan studera.

Ser vi till vilken typ av tidning man läser finns en mycket tydlig könsskillnad. Bland pojkar är det något vanligare att man enbart läser dagstidning, bland flickor dominerar nättidning mycket starkt.

Andelen som inte läst någon tidning minskar mycket lite bland pojkar till högstadiet, fortfarande gäller att ungefär fyra femtedelar inte läser någon. Andelen varierar i begränsad utsträckning mellan olika undersökningar vilket tyder på att det knappast skett någon större förändring under den studerade perioden. Bland flickorna har det skett en större förändring. Andelen som uppger att man inte läst någon tidning minskar från något över 70 % i mellanstadiet till något över 60 % i högstadiet. Här skiljer sig resultaten mer mellan olika undersökningar. Ovanligt få läsare finner vi Sävsjö år 2018 och i Täby år 2018, ovanligt många i Lidingö år 2011. Även i andra fall framträder ett liknande mönster vilket tyder på att läsning av dags- eller nättidning bland högstadieflickor minskat över tid. Denna nedgång handlar både om att färre läser dags- och nättidningar.

När vi kommer till gymnasiet är det fler – både bland killar och tjejer som läser någon form av tidning. Bland pojkar har andelen som inte läser någon tidning minskat från 80 % i högstadiet till ungefär två tredjedelar på gymnasiet. Ser vi till utvecklingen över tid tycks det dock bland killar bli allt färre som läser någon tidning över huvud taget. Resultaten tyder på att detta ofta handlar om att man inte längre läser dagstidning.

Även bland flickorna gäller att fler – nästan hälften – uppger att de läser någon tidning i gymnasiet. Liksom på de andra stadierna är det vanligast att man läser enbart nättidning, men detta dominerar inte alls lika mycket som i de båda lägre stadierna. Det är nästan lika vanligt att man läser både dags- och nättidning, vilket pekar mot att dagstidningen fått en större plats bland flickor i den här åldern. Man skall här notera att det finns en betydande variation mellan resultaten från de olika undersökningarna. Även om vi bortser från det allra lägsta värdet – endast 20 % uppger att de inte läser någon form av tidning i Lidingö 2011 – finns det stora skillnader. Andelen som uppger att de varken läser dags- eller nättidning varierar mellan 40-80 %, alltså betydligt mer än bland gymnasiepojkarna. Resultaten pekar mot att det blivit färre som läser någon tidning. Grunden till detta är en klar nedgång när det gäller läsning av dagstidning medan läsningen av enbart nättidning ökat något men inte så mycket att det kompenserar för denna nedgång.

Hur varierar tidningsläsandet med barnens/ungdomarnas sociala bakgrund?

I detta avsnitt skall vi studera hur läsandet av dags- och nättidning liksom andelen som inte läser någotdera varierar med barnens/ungdomarnas sociala bakgrund. Den sociala bakgrunden innefattar uppgifter om familjesituation – familjekonstellation och förtroende för föräldrar – socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund. Som utfallsvariabler studeras hur många som uppger att de läser dagstidning, nättidning eller ingen tidning alls. Analyserna görs separat efter kön och ålder. Sambanden testas statistiskt med χ^2 -test eller i de fall variabeln endast har två möjliga värden med Fisher's exakta test²⁶. Viktigt att notera är att vi studerar bivariata samband, dvs samband utan kontroll för inverkan från andra bakgrundsvariabler. I ett senare avsnitt *vad påverkar främst om barn/ungdomar läser tidning* studeras med hjälp av binär logistisk regression sambanden med de olika variablerna efter kontroll för inverkan från övriga bakgrundsvariabler. Dessa analyser ger därmed en mer korrekt bild av vilka bakgrundsvariabler som främst påverkar. För att få ett större och mer tillförlitligt underlag har materialet här slagits samman och presenteras sammantaget utan uppdelning efter olika undersökningar.

Familjens betydelse

I detta delavsnitt studeras sambandet med familjekonstellation – i vilket typ av familj man bor i och förtroende för föräldrar. Vi börjar med att se hur sambandet mellan familjekonstellation och läsning av dags- respektive nättidning ser ut. I tabellen studeras också hur många som angett att de läst någon tidning – oberoende av om det är dags- eller nättidning.

²⁶ Det gäller för förtroende för föräldrar vilket endast har värdena ja/Nej.

Tabell 5. Andel (%) av samtliga som läser dags- respektive nättidning i relation till familjesituation efter stadium och kön. (#).

Familjekonstellation	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	P	F	P	F	P	F
<i>Dagstidning</i>						
Båda föräldrar	12	12	17	18	29	33
Ensam mamma	12	20	16	13	26	27
Ensam pappa	10	13	8	17	26	28
Växelvis	10	13	17	19	25	31
Ma med ny partner	11	11	24	16	29	31
Pa med ny partner	0	0	14	25	26	38
Ensam					13	27
Sign. nivå	Ns	Ns	Ns	Ns	*	Ns
<i>Nättidning</i>						
Båda föräldrar	10	25	16	39	23	41
Ensam mamma	15	27	18	37	19	33
Ensam pappa	13	7	13	35	21	27
Växelvis	12	30	13	35	23	41
Ma med ny partner	15	36	13	33	17	40
Pa med ny partner	8	0	17	35	26	43
Ensam					8	35
Sign. nivå	Ns	+	Ns	Ns	Ns	*
<i>Dags- eller nättidning</i>						
Båda föräldrar	18	30	26	46	39	53
Ensam mamma	22	38	27	41	34	44
Ensam pappa	27	20	15	39	38	43
Växelvis	18	36	24	42	33	52
Ma med ny partner	24	42	29	39	35	52
Pa med ny partner	8	0	27	40	36	57
Ensam					18	53
Sign. nivå	Ns	*	Ns	*	*	+

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. # Avvikande värde markeras med gult (låga värden) respektive blått (höga värden).

Den övergripande bilden pekar mot att kopplingen mellan tidningsläsning och familjekonstellation – vilken typ av familj som man bor med – är svag. Främst framträder samband när det gäller hur många som läser någon tidning oberoende av om det är dags- eller nättidning och då i främsta hand bland flickor. Mönstret är dock inte entydigt. Relativt många av de flickor som bor med båda föräldrar läser någon tidning om vi ser till högstadiet och gymnasiet men detta gäller knappast i mellanstadiet. Om vi ser till de låga värdena för de som bor med en ensamstående pappa, pappa med ny partner samt ensamboende måste noteras att det hela tiden handlar om ett fåtal individer. Möjligen kan det vara värt att notera att relativt få gymnasieflickor som bor med en ensamstående mamma läser tidning, vilket främst kan återkopplas till att relativt få läser nättidning. Sammantaget måste vi dra slutsatsen att det främst bland flickor finns en koppling mellan tidningsläsning och familjekonstellation men att denna koppling är ganska svag.

Som redan påpekats har vi bedömt att de som inte markerat att de har förtroende för någon förälder har en mindre bra relation till dessa. Det verkar då rimligt att utgå ifrån att föräldrarna

ha en svagare påverkan på vad barnen/ungdomarna gör. Vad finns då för koppling mellan detta och tidningsläsning?

Tabell 5. Andel (%) av samtliga som läser dags- respektive nättidning i relation till förtroende för föräldrar efter stadium och kön.

Förtroende för föräldrar	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	P	F	P	F	P	F
<i>Dagstidning</i>						
Nej	7	8	14	16	18	28
Ja	12	13	20	21	30	33
Sign. nivå	*	*	**	*	***	***
<i>Nättidning</i>						
Nej	9	25	11	29	18	34
Ja	11	26	15	40	25	42
Sign. nivå	Ns	Ns	***	*	***	***
<i>Dags- eller nättidning</i>						
Nej	14	27	20	36	28	44
Ja	19	32	27	48	41	53
Sign. nivå	*	Ns	**	***	***	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Det är uppenbart att tidningsläsning tydligt kopplas samman med förtroende till föräldrar. Barn/ungdomar som kan tänkas ha en sämre kontakt med föräldrarna läser i mindre utsträckning tidning. Detta gäller både dags- och nättidning. Skillnaderna tycks vara som störst bland högstadieflickor när det gäller tidningsläsning allmänt och då speciellt nättidning. Detta gäller även bland gymnasiepojkar, men här tycks det främst bygga på en större skillnad när det gäller läsning av dagstidning.

Hur inverkar socioekonomisk bakgrund?

Frågan är då hur kopplingen mellan tidningsläsning och socioekonomisk bakgrund ser ut. Det förefaller rimligt att utgå från att det finns ett samband som innebär att barn/ungdomar som kommer från familjer med högre bakgrund oftare läser tidning, inte minst då dagstidning. De är ju troligare att familjer i dessa grupper prenumererar på en tidning. I tabell 6 nedan ser vi närmare på sambanden uppdelat efter kön och skolstadium.

Tabell 5. Andel (%) av samtliga som läser dags- respektive nättidning i relation till familjens socioekonomiska bakgrund efter stadium och kön. (#)

Socioekonomisk bakgrund	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	P	F	P	F	P	F
<i>Dagstidning</i>						
1	12	14	21	26	30	37
2	12	11	21	19	33	36
3	10	12	14	17	23	27
4	10	16	10	9	19	25
5	11	22	17	21	22	24
Sign. nivå	Ns	Ns	***	***	***	***
<i>Nättidning</i>						
1	11	34	14	45	21	44
2	11	26	20	41	27	44
3	10	25	16	36	23	38
4	14	19	13	31	20	34
5	16	24	9	32	13	23
Sign. nivå	Ns	**	*	***	**	***
<i>Dags- eller nättidning</i>						
1	16	40	28	54	37	58
2	19	31	33	48	44	56
3	17	30	24	43	36	48
4	21	26	19	33	29	45
5	20	37	18	39	28	34
Sign. nivå	Ns	+	***	***	***	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. . # Avvikande värde markeras med gult (låga värden) respektive blått (höga värden).

På både högstadiet och gymnasiet framträder mycket tydliga samband – ungdomar som kommer från familjer med högre socioekonomisk bakgrund läser i större utsträckning tidning. Detta gäller också om vi ser till dags- respektive nättidning separat. I mellanstadiet framträder inte mönstret lika tydligt men resultaten pekar i samma riktning även om sambanden inte blir signifikanta. I detta stadium slår socioekonomisk bakgrund tydligast igenom bland flickor när det gäller läsning av nättidning.

Vad betyder svensk/utländsk bakgrund?

Hur ser det då ut när det kopplingen till svensk/utländsk bakgrund? Vid en mer fördjupad tolkning av tidningsläsning bland de som har utländsk bakgrund är det viktigt att ha i minnet att dessa i genomsnitt har lägre socioekonomisk bakgrund. Detta innebär att siffrorna för de som har utländsk bakgrund också påverkas av att de i genomsnitt har lägre socioekonomisk bakgrund. Längre fram i rapporten kommer jag att undersöka vilken direkt påverkan dessa båda faktorer har var för sig med hjälp av multivariata analyser. Men vi börjar med att se vilka skillnader som framträder mellan de som har svensk respektive utländsk bakgrund utan att kontrollera för påverkan från socioekonomisk bakgrund.

Tabell 7. Andel (%) av samtliga som läser dags- respektive nättidning i relation till svensk/utländsk bakgrund efter stadium och kön.

Svensk/utländsk bakgrund	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	P	F	P	F	P	F
<i>Dagstidning</i>						
Svensk	10	10	18	19	29	34
Ganska svensk	14	15	18	21	28	32
Andra generation	15	16	15	15	25	24
Första generation	7	21	14	15	16	22
Sign. nivå	Ns	***	+	Ns	***	***
<i>Nättidning</i>						
Svensk	9	26	17	39	26	43
Ganska svensk	13	29	18	42	21	39
Andra generation	14	22	16	34	22	34
Första generation	13	27	13	29	16	28
Sign. nivå	*	Ns	Ns	**	***	***
<i>Dags- eller nättidning</i>						
Svensk	17	31	28	46	40	55
Ganska svensk	20	35	28	50	39	48
Andra generation	24	30	24	38	36	43
Första generation	18	32	22	34	24	37
Sign. nivå	*	Ns	*	***	***	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001. . # Avvikande värde markeras med gult (låga värden) respektive blått (høga värden).

De tydligaste sambanden mellan svensk/utländsk bakgrund och tidningsläsning framträder bland högstadieflickor och både bland flickor och pojkar på gymnasiet. I dessa grupp är det främst mindre vanligt att första generationens invandrarungdomar läser tidning och detta gäller både för dags- och nättidning. Det finns också klara tecken på att det är mindre vanligt med tidningsläsning bland andra generationens invandrare i denna grupp än bland de som har svensk bakgrund men skillnader blir inte riktigt lika stora. En liknande tendens framträder även bland högstadiepojkar men här blir skillnaderna endast signifikanta om vi ser till tidningsläsning totalt.

I mellanstadiet är bilden mindre tydlig. Bland mellanstadiepojkar är det relativt få av de som tillhör första generationens invandrare som läser dagstidning. I motsats tycks det däremot var ovanligt många av andra generationens invandrapojkar som läser någon tidning över huvud taget. Även bland mellanstadieflickorna är bilden splittrad. Relativt få av andra generationens invandrarflickor läser nättidning, däremot skiljer denna grupp inte ut sig alls när det gäller tidningsläsning över huvud taget.

Sammantaget kan vi konstatera att det finns en koppling mellan tidningsläsning och svensk/utländsk bakgrund i högstadiet och gymnasiet – ungdomar med utländsk bakgrund, speciellt första generationens invandrare läser i mindre utsträckning olika typer av tidningar. Detta tycks dock inte gälla i mellanstadiet – i huvudsak är tidningsläsning lika vanlig bland de som har utländsk bakgrund som bland de som har svensk.

Vad påverkar främst om barn/ungdomar läser tidningar?

Syftet med detta avsnitt är att undersöka hur enskilda bakgrundsvariabler var för sig påverkar barns/ungdomars tidningsläsande. Detta görs med hjälp av binär logistisk regressionsanalys vilket innebär att sambanden med de enskilda bakgrundsvariablerna studeras efter kontroll för övriga variabelers påverkan. Detta leder till att vi får en bild av hur just denna variabel påverkar. Som förklaringsvariabler används kön, de övriga behandlade bakgrundsvariablerna och skolstadium. Eftersom resultaten ovan tydde på att sambanden med fler av bakgrundsvariablerna skiljde sig mellan olika skolstadier – speciellt skiljde mellanstadiet ut sig – görs separata analyser uppdelat efter skolstadium.

Resultaten från de binära logistiska regressionerna presenteras i form av oddskvoter. För varje variabel väljs ett basvärde ut – t ex när det gäller kön flickor – som har oddset ett (1.00). Oddskvoten för övriga variabelvärden anger hur troligt det är att man i denna grupp läser tidning. Ett värde under ett innebär att det är mindre vanligt, ett värde över ett att det är vanligare. I tabell 8 nedan presenteras resultat från dessa analyser när det gäller dagstidning.

Tabell 8. Vad förklarar att barn/ungdomar läser dagstidning efter stadium och kön. Resultat från binära logistisk regressionsanalyser.

Variabel	Totalt	Stadium		
		Mellan	Hög	Gymnasiet
<i>Kön</i>	*			
Pojkar	0.89	0.87	0.93	0.89
Flickor	1.00	1.00	1.00	1.00
<i>Familjesituation</i>				
Båda föräldrar	1.00	1.00	1.00	1.00
Ensam mamma	0.90	1.47	1.04	0.81+
Ensam pappa	0.90	1.26	0.86	0.88
Växelväs	1.01	1.09	1.10	0.92
Ma med ny partner	0.95	1.04	0.88	0.95
Pa med ny partner	0.67	0.00	1.41	1.07
Ensam	0.54	1.28	0.00	0.62
<i>Förtroende för föräldrar</i>	***	**		***
Nej	0.70***	0.53**	0.83	0.67***
Ja	1.00	1.00	1.00	1.00
<i>Socioekonomisk bakgrund</i>	***		***	***
1	1.40***	1.32	1.56**	1.32**
2	1.40***	1.08	1.40***	1.50***
3	1.00	1.00	1.00	1.00
4	0.94	1.06	0.67*	1.01
5	1.12	1.07	1.24	1.10
<i>Svensk/utländsk bakgrund</i>	*	***		***
Svensk	1.00	1.00	1.00	1.00
Svag inv. bakgrund	1.12+	1.46*	1.13	1.02
Andra gen. inv.	1.07	1.79***	1.00	0.92
Första gen. Inv.	0.78*	1.89***	1.13	0.49***
<i>Skolstadium</i>	***			
Mellanstadiet	1.00			
Högstadiet	2.11***			
Gymnasiet	3.93***			
Pseudo R ²	8.1	2.4	1.6	3.8

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

För det första kan vi konstatera att ålder är en central faktor som påverkar hur många som läser dagstidning. Med mellanstadiet som bas kan vi konstatera att detta är dubbelt så många i högstadiet och nästan fyra gånger så många i gymnasiet. Könsskillnaderna är relativt begränsade – det är ungefär tio procent färre bland pojkarna som läser dagstidning. Familjetypen har mycket liten inverkan medan förtroende för föräldrar påverkar, dock mer begränsat i högstadiet. Barn/ungdomar som inte markerat att de har förtroende för föräldrar läser i mindre utsträckning dagstidning.

Såväl socioekonomisk som svensk/utländsk bakgrund påverkar men här skiljer det sig mellan stadierna. I mellanstadiet tycks socioekonomisk bakgrund inte ha någon påverkan och i högstadiet påverkar inte svensk/utländsk bakgrund. Att socioekonomisk bakgrund har en begränsad påverkan i mellanstadiet kan tänkas rimligt – att läsa tidningar är kanske inte ännu så viktigt. Det är också intressant att det är på detta stadium som utländsk bakgrund leder till

att fler läser dagstidningar. Påverkan av socioekonomisk bakgrund är tydlig för högstadiet och gymnasiet – ungdomar med högre bakgrund läser i högre utsträckning dagstidning.

När det gäller påverkan av svensk/utländsk bakgrund förskjuts denna med åldern. Som påpekats är det vanligare att barn med utländsk bakgrund läser dagstidning i mellanstadiet. När vi kommer till högstadiet försvinner sambandet och det är ungefär lika vanligt att de som har utländsk respektive svensk bakgrund läser. När vi kommer till gymnasiet har bilden förskjutits ytterligare – det är klart mindre vanligt att andra generationens invandrare läser dagstidning.

Frågan är då hur det ser ut när det gäller läsning av nättidning. Som vi tidigare är det betydligt fler bland flickorna som läser en sådan än bland pojkarna. Resultaten från de binära logistiska analyserna presenteras i tabellen nedan.

Tabell 9. Vad förklarar att barn/ungdomar läser nättidning efter stadium och kön. Resultat från binära logistisk regressionsanalyser.

Variabel	Totalt	Stadium		
		Mellan	Hög	Gymnasiet
<i>Kön</i>	***	***	***	***
Pojkar	0.30***	0.29***	0.19***	0.39***
Flickor	1.00	1.00	1.00	1.00
<i>Familjesituation</i>		+		
Båda föräldrar	1.00	1.00	1.00	1.00
Ensam mamma	0.89	1.24	1.16	0.75**
Ensam pappa	0.77	0.26	0.93	0.77
Växelvis	1.06	1.47**	1.03	0.88
Ma med ny partner	0.89	1.45	0.74	0.85
Pa med ny partner	1.22	0.40	1.52	1.25
Ensam	0.65			0.69
<i>Förtroende för föräldrar</i>	***		*	**
Nej	0.79***	0.89	0.77*	0.77**
Ja	1.00	1.00	1.00	1.00
<i>Socioekonomisk bakgrund</i>	***	+	***	**
1	1.38***	1.48*	1.92***	1.08
2	1.31***	1.18	1.43***	1.28**
3	1.00	1.00	1.00	1.00
4	0.92	0.84	0.87	0.91
5	0.82	1.21	0.91	0.67+
<i>Svensk/utländsk bakgrund</i>	***			***
Svensk	1.00	1.00	1.00	1.00
Svag inv. bakgrund	0.89	1.30	1.23	0.78**
Andra gen, inv.	0.89	1.15	0.99	0.75*
Första gen. Inv.	0.63***	1.28	0.75	0.44***
<i>Skolstadium</i>	***			
Mellanstadiet	1.00			
Högstadiet	1.57***			
Gymnasiet	2.39**			
Pseudo R ²	12.2	8.8	16.6	9.0

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Det första vi kan konstatera är att könsskillnaderna är dramatiskt större än när det gäller dagstidning. Oberoende av ålder är det klart vanligare bland flickor en sådan än bland pojkarna – mer än 3-5 gånger så vanligt. Störst är könsskillnaden i högstadiet. Även i detta fall påverkar ålder starkt men inte lika kraftigt som när det gäller dagstidning. Det är ungefär en och halv gånger så vanligt i högstadiet och ungefär två och en halv gånger så vanligt i gymnasiet än i mellanstadiet. Familjetyp har mycket svag inverkan medan övriga variabler alla påverkar men något varierande beroende på ålder.

Ser vi till förtroende för föräldrar tycks denna påverka läsandet av nättidning främst i högstadiet och gymnasiet. Ungdomar som inte markerat att de har förtroende för föräldrar läser sådana i mindre utsträckning. Samma tendens finns även i mellanstadiet men här får detta mindre inverkan.

Socioekonomisk bakgrund har en klar inverkan på läsning av nättidning. Denna inverkan går i riktningen mot att de som har högre bakgrund läser sådana i högre utsträckning. Genomslaget tycks dock varieras med ålder där genomslaget blir kraftigast i högstadiet och svagast i mellanstadiet.

Ser vi till svensk/utländsk bakgrund får detta endast en klar påverkan i gymnasiet. Ungdomar med utländsk bakgrund, speciellt första generationens invandrare, läser nättidning i mindre utsträckning. I det båda lägre stadierna blir skillnaden mellan de som har utländsk och svensk bakgrund mycket begränsad när hänsyn har tagits till skillnader i socioekonomisk bakgrund.

Hur blir då resultaten om vi ser till tidningsläsning mer allmänt, dvs oberoende av om det handlar om dags- eller nättidning?

Tabell 10. Vad förklarar att barn/ungdomar läser dags- eller nättidning efter stadium och kön. Resultat från binära logistisk regressionsanalys.

Variabel	Totalt	Stadium		
		Mellan	Hög	Gymnasiet
<i>Kön</i>	***	***	***	***
Pojkar	0.49***	0.47***	0.39***	0.58***
Flickor	1.00	1.00	1.00	1.00
<i>Familjesituation</i>				+
Båda föräldrar	1.00	1.00	1.00	1.00
Ensam mamma	0.90	1.30	1.08	0.77**
Ensam pappa	0.91	0.85	0.87	0.90
Växelvis	1.02	1.35*	1.04	0.81
Ma med ny partner	1.02	1.36	0.95	0.95
Pa med ny partner	1.01	0.23	1.04	0.13
Ensam	0.58+			0.60
<i>Förtroende för föräldrar</i>	***	*	**	***
Nej	0.72***	0.73*	0.76**	0.70***
Ja	1.00	1.00	1.00	1.00
<i>Socioekonomisk bakgrund</i>	***		***	***
1	1.39***	1.35*	1.77***	1.17
2	1.34***	1.14	1.41***	1.38***
3	1.00	1.00	1.00	1.00
4	0.90	0.94	0.72*	0.93
5	0.92	1.05	0.95	0.87
<i>Svensk/utländsk bakgrund</i>	***	*		***
Svensk	1.00	1.00	1.00	1.00
Svag inv. bakgrund	1.09	1.26	1.24	0.95
Andra gen, inv.	0.99	1.50**	0.89	0.83
Första gen. Inv.	0.69***	1.34	0.92	0.46***
<i>Skolstadium</i>	***			
Mellanstadiet	1.00			
Högstadiet	1.91***			
Gymnasiet	2.96***			
Pseudo R ²	10.0	5.1	8.8	6.1

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Könsskillnaderna blir mindre än för nättidning men mycket större än för dagstidning. Oberoende av ålder är det minst dubbelt så vanligt att flickor läser tidning. Ålder har fortfarande en stark påverkan. Det är i högstadiet ungefär två gånger och i gymnasiet ungefär tre gånger så vanligt att man läser en tidning som i mellanstadiet.

Inte förvånande har typ av familj mycket svag påverkan, däremot finns en klar koppling till förtroende för föräldrar. Bland de som inte markerat att de har sådant förtroende är det endast 75 procent så många som läser någon tidning. Socioekonomisk bakgrund påverkar klart tidningsläsande i högstadiet och i gymnasiet, medan påverka är mer begränsad i mellanstadiet med starkast påverkan i högstadiet. Genomgående visar resultateten att ungdomar som har högre socioekonomisk bakgrund i högre utsträckning läser någon tidning.

Liksom när det gäller dags- respektive nättidning påverkar svensk/utländsk bakgrund olika beroende på ålder. I mellanstadiet är det vanligare att de som har utländsk bakgrund – när

hänsyn tagits till socioekonomisk bakgrund – har läst någon tidning. I högstadiet framkommer inga skillnader, medan vi kan konstatera att det är mindre vanligt att andra generationens invandraungdomar läst någon tidning i gymnasiet.

Sammanfattning

Rapportens syfte är att undersöka hur vanligt det är att barn och ungdomar läser dags- respektive nättidningar samt att studera hur detta varierar beroende på kön, ålder samt socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund. Underlaget för analyserna är en fråga kring vad barnen/ungdomarna läser, där dagstidning respektive nättidning ingår som två alternativ. Frågan ingår i en skriftlig enkät som eleverna besvarat i skolan under lektionstid.

Materialet till rapporten har hämtats från undersökningar som genomförts i samarbete mellan projektet *Ung livsstil* och berörda kommuner. Samtliga undersökningar innefattar ett slumpmässigt urval av kommunens alla barn/ungdomar som går i friskolor eller kommunala skolor. Svarefrekvensen överstiger i samtliga undersökningar 70 procent och ligger sammantaget på något över 80 procent. Undersökningsgruppen innefattar sammanlagt 48 287 elever som besvarat dessa enkäter i 15 kommuner under perioden 2009-2018.

Ser vi till resultaten kan vi bland flickor och gymnasiepojkar se att det är klart vanligare att man läst en nättidning än en dagstidning. Detta stämmer väl med de resultat som Myndigheten för press, radio och tv presenterar²⁷. Detta gäller dock ej bland mellanstadie- och högstadiepojkar där det är ungefär lika vanligt (snarare ovanligt) att man läser nättidning som dagstidning. Ser vi till könsskillnader gäller att det är ungefär lika vanligt att pojkar och flickor har läst dagstidning, däremot klart vanligare att flickor har läst nättidning eller någon tidning överhuvudtaget. Ökad ålder innebär – både bland pojkar och flickor – att allt fler läser dagstidning, nättidning eller tidning överhuvudtaget. Andelen som läser dagstidning har minskat över tid medan det finns tecken på att den har ökat något när det gäller nättidning. Denna ökning kompenserar dock inte nedgången för dagstidning varför det blir allt färre som läser tidning.

I mellanstadiet är kopplingen till barnens sociala bakgrund svag medan denna direkt påverkar högstadie- och gymnasieelevers tidningsläsning. Även på dessa båda stadier är dock kopplingen till familjetyper svag. Detta framstår som något förvånande när det gäller läsning av dagstidningar, det är ju rimligt att andelen som prenumererar på en sådan skiljer sig mellan olika familjetyper. Däremot finns en klar koppling till förtroende för föräldrar. Barn/ungdomar som inte markerat att de har förtroende för någon förälder – rimligtvis har svagare, sämre relation till föräldrar – läser i mindre utsträckning tidningar. Kontroll för övriga variabler visar att detta – troligen handlar det om påverkan från föräldrar – är en central faktor när det gäller hur många som läser någon form av tidning.

I högstadiet och gymnasiet finns en klar koppling till socioekonomisk bakgrund. Ungdomar som har en högre sådan läser i högre utsträckning både dags- och nättidning. I mellanstadiet är dock sambandet svagt. Kontroll för övriga bakgrundsvariabler visar att denna faktor direkt påverkar hur många som läser tidningar på de högre stadierna.

Inverkan av svensk/utländsk bakgrund är mer komplex. Den övergripande bilden – efter kontroll för socioekonomisk bakgrund – pekar på att barn med utländsk bakgrund i mellanstadiet i högre utsträckning läser en dagstidning. Det finns också tecken på att fler bland dessa läser någon tidning överhuvudtaget. På högstadiet är skillnaden mellan de som har utländsk och svensk bakgrund liten. Däremot inverkar utländsk bakgrund i gymnasiet men här i motsatt riktning än i mellanstadiet. Gymnasieungdomar med utländsk bakgrund läser i mindre

²⁷ Myndigheten för press, radio och tv. (2018). *Medieutvecklingen. Mediekonsumtion*. Sid 24.

utsträckning tidningar. Åldern påverkar alltså i hög utsträckning vilken påverkan utländsk bakgrund får för tidningsläsandet.

Referenser

- Blomdahl U, Elofsson S (2006).** *Hur många motionerar/idrottar för lite och vilka är dom? – en studie av den unga befolkningen i Stockholm, Haninge, Helsingborg, Jönköping och Lidingö.* Stockholms universitet: Institutionen för socialt arbete, Stockholms stad: Idrottsförvaltningen, forskningsenheten.
- Blomdahl U, Elofsson S. (2017).** *Jämställd och jämlik! Hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar.* Stockholms stad
- Currie C, Molcho M, Boyee W, Holstein B, Torsheim T, Richter M. (2008).** *Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale.* Social Science & Medicine 66 (2008).
- Elofsson, S., & Blomdahl, U. (2012).** *Hälsa och livskvalitet hos ungdomar i särskolan. En studie av ungdomar i särskolan i Stockholm, Haninge, Jönköping och Tyresö i jämförelse med ungdomar som inte går i särskolan.* Stockholms universitet och Stockholms stad.
- Larsson, B. (2008).** *Ungdomar och idrotten: Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer.* Pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet.
- Lundahl, A. (1971).** *Fritid och rekreation.* Låginkomstutredningen, Allmänna förlaget.
- Myndigheten för press radio och tv. (2018).** *Medieutvecklingen 2018. Mediekonsumtion.*
- Nilsson P, (1998).** *Fritid i skilda världar.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- SCB (2004).** *Fritid 1976-2002.*
- Statens medieråd. (2017).** *Unga & medier 2017.*
<https://statensmedierad.se/download/18.7b0391dc15c38ffbccd9a238/1496243409783/Ungar+och+medier+2017.pdf>
- Trygghed, S. Elofsson S. (2018).** *Skolerfarenheter och självskattad hälsa bland elever i särskolan.* Högskolan i Gävle, FoU-rapport No 48.
- Tåhlin, M. (197).** *Arbetets värde och kostnader. En studie av lönearbetes värde och kostnader.* Institutionen för social forskning vid Stockholms universitet.
- Tåhlin, M. (1985).** *Fritid i välfärden. Svenska folkets fritids-och kulturvanor.* Riksförbundet Sveriges fritids- och hemgårdar.
- Weber M. (1980).** *Ekonomi och samhälle. Förståelsesociologins grund.* Argos

Bilaga. Kommuner som genomfört studier i Ung livsstil

Falkenbergs kommun
Haninge kommun
Helsingborgs stad
Huddinge kommun
Jönköpings kommun
Kalmar kommun
Lidingö stad
Linköpings kommun
Malmö stad
Nacka kommun
Norrköpings kommun
Stockholms stad
Sävsjö kommun
Täby kommun
Vallentuna kommun
Värmdö kommun

Kommuner som genomfört studier i Ung livsstil inom särskolan

Haninge kommun
Huddinge kommun
Jönköpings kommun
Kalmar kommun
Stockholms stad
Tyresö kommun